

PSL – Nieuws

Een uitgave van de Paddenstoelen Studiegroep Limburg

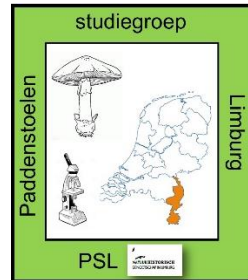

foto Ijshaar Stammenderbos dec 2016 John Leclaire

Nummer 2 april 2017

PSL - Nieuws is een uitgave van de Paddenstoelenstudiegroep Limburg. Deze studiegroep is een onderdeel van het Natuurhistorisch Genootschap Limburg te Roermond.

Het PSL – Nieuws komt 2 tot 4 maal per jaar uit (afhankelijk van het aanbod aan artikelen). De doelstelling van deze nieuwsbrief is om publicaties mogelijk te maken over paddenstoelen en aanverwante zaken. Ook willen we veldwerkers en niet-wetenschappelijke mycologen in de gelegenheid stellen om hun bevindingen te rapporteren.

De redactie bestaat uit Reimund Salzmann, Henk Henczyk en Olaf Op den Kamp.

Aanwijzingen voor de auteurs: Artikelen dienen in de regel niet groter te zijn dan 6 pagina's. Indien er redenen zijn om een artikel uitgebreider te maken, dient de auteur hierover overleg te plegen met de redactie. De teksten kunnen worden aangeleverd per e-mail of USB-stick. Auteurs ontvangen geen drukproeven. Kleine wijzigingen in de tekst mogen door de redactie worden aangebracht zonder overleg met de auteur. Plaatsing van de artikelen hoeft niet te betekenen, dat de vermelde meningen en gegevens het inzicht van de redactie weergeven. Overname van de artikelen en/of illustraties is alleen toegestaan na toestemming van de redactie.

Artikelen kunnen gestuurd worden naar:

**Reimund Salzmann Kloosterweg 5, 6301 WK Valkenburg a/d Geul;
email: reisalzmann@gmail.com**

Excursieprogramma 2017

Alle excursies vertrekken steeds om 10.00 uur vanaf de plaats van samenkomst. Gaarne eerst telefonisch aanmelden bij de betreffende excursieleider op de dag voor de excursie tussen 18.00 en 20.00 uur. Indien deze niet bereikbaar is, dan contact opnemen met Henk Henczyk tel.: 06-12572544, e-mail: hhhh@bellair.net

Geen excursie valt uit. De excursieleider zal zorgdragen voor een alternatieve bestemming. Derhalve vooraf contact opnemen met de excursieleider.

03.06.2017 za	Genbroek Beek vertrek 10.00 uur Kasteel Genbroekstraat 18, 6191 KT Beek. Excursieleider Jo Bollen tel. 046-4378229
17.06.2017 za	Kranenbroek Echt vertrek 10.00 uur kruispunt Leenderstraat/ Bredeweg te Echt. Excursieleider : Marius Utens tel. 0475-486276
01.07.2017 za	Geullerbos vertrek 10.00 uur Markt Geulle, Hulserstraat te Geulle. Excursieleider Jos Kamp tel. 043 3641198
15.07.2017 za	De Meinweg Herkenbosch vertrek 10.00 uur bezoekerscentrum Meinweg 2 6075 NA Herkenbosch. Excursieleider Jan Hermans tel. 0475-462440
29.07.2017 za	Weerterbos vertrek 10.00 uur Daatjeshoeve, Heugterbroekdijk 34 te Nederweert. Excursieleider John Hannen tel. 0475-334807

De Dakloze huiszwam (*Serpula himantioides*) houdt van de buitenlucht.

door Henk Henczyk, Maastricht

hhhh@bellair.net

Bij het woord “huiszwam” gaan bij velen al de alarmbellen rinkelen en gaat het hart sneller (of langzamer) kloppen. Er wordt meteen gedacht aan grote problemen met zwammen en vocht in huis. Het betreft dan de Echte huiszwam (*Serpula lacrymans*) die voor aanzienlijke schade kan zorgen op bewerkt hout in slecht onderhouden gebouwen. Buitenshuis is echter een onschuldige familielid te bewonderen : de Dakloze huiszwam.

Op onze winterexcursie van 19 februari jl. in het Vijlenerbos maakten we kennis met deze prachtige zwam. Iemand keerde een liggende sparrenstam om en . . . wauww . . . op de onderkant van de stam waren enkele mooie plakaten te zien van een korstzwam met een opvallend labyrintachtig hymenium. Tijdens een PSL-excursie vorig jaar nabij Roetgen (Duitsland) maakten we al ermee kennis : het substraat was toen de binnenkant van een loshangend stuk schors van een Fijnspar (*Picea abies*). Net als de Echte huiszwam heeft hij een voorkeur voor dood naaldhout, waar hij bruinrot veroorzaakt, maar een uitstapje naar loofhout gebeurt bij beide soorten ook wel eens (Krieglsteiner 2000, Arnolds 2015).

Hieronder een beschrijving van de soort :

***Serpula himantioides* (Fries) Karsten 1889**

Ned. naam : Dakloze huiszwam

Vruchtlichaam : korstvormig zonder hoedvorming tot 2 mm dik , plakaten vormend van 5 – 15 cm, Kleur: mosterdgeel tot roestbruin en sterk doolhofachtig tot netvormig geplooid (merulioïd) met een brede, witwollige randzone, soms bij oudere exemplaren met een zwak lila tint.

Vlees : wit, week tot leerachtig , gemakkelijk af te stropen.

Reuk en smaak : onbeduidend.

Sporen : roestbruin, elliptisch tot ovaal, glad, tamelijk dikwandig , 9,5 – 11 x 5 – 6,5 µm.

Het verschil met de Echte huiszwam is op de eerste plaats de geringere dikte van het vruchtlichaam.: De Echte huiszwam kan een dikte bereiken van ruim 1 cm en bovendien

vormt de laatste grotere plakken op het hout tot wel enkele decimeters. De Echte huiszwam groeit vrijwel uitsluitend binnenshuis, de Dakloze huiszwam ook wel eens, maar dan heeft hij niet zo'n verwoestend effect als zijn familielid.

In Nederland is de Dakloze huiszwam vrij algemeen verspreid, maar in Limburg is het nog een zeldzame verschijning. De vindplaats in het Vijlenerbos was pas de 4e vindplaats in deze provincie: twee in Noord-Limburg, een in Midden-Limburg en bovenstaande vondst, de eerste voor Zuid-Limburg.

Tenslotte nog dit :

De Dakloze huiszwam is een van de korstzwammen die een sterke verwantschap heeft met boleten (Boletales). Buiten de bruine sporen (zelden bij korstzwammen) zijn er niet veel morfologische gelijkenissen met boleten, maar moleculair blijken ze dus nauw verwant.

LITERATUUR :

ARNOLDS E. E.A. , 2015. ECOLOGISCHE ATLAS VAN PADDENSTOELEN IN DRENTHE , DL. 3 , P. 542.

GERHARDT E. 1995. BLV HANDBUCH PILZE, P. 423.

KRIEGLSTEINER G. 2000. DIE GROSSPILZE BADEN-WUERTEMBERGS , BAND 1, P. 367.

WWW. NATUURPUNT.BE

WWW.VERSPREIDINGSATLAS.NL

foto John Leclaire Winterexcursie 2017.02.18 Vijlenerbos

De Onwelriekende beurszwam – *Volvariella caesiotincta* in Kasteelpark Elsloo.

Jo Bollen, Elsloo

jo.bollen49@gmail.com

Tijdens een najaarsstorm in 1998 werd nabij de ronde weide in het Kasteelpark te Elsloo een ca. 125 jaar oude beuk geveld. Het leek me toen zinvol om gelijk een onderzoek te starten naar de successie van paddenstoelen op deze beukenstam. In 2008 werd het eerste decennium van onderzoek afgesloten met een score van 91 soorten die voor de afbraak zorgden, in 2009 ging het tweede decennium van start.

De hier beschreven vondst werd op 23 september 2015 aangetroffen op de bovengenoemde beukenstam: inmiddels is dit de 121^e soort die de afbraak tot heden heeft verzorgd.

Beschrijving van de soort

Volvariella caesiotincta P. D. Orton Onwelriekende beurszwam

Syn.: *Volvariella murinella* var. *umbonata* J. Lange.

MACROSCOPISCH

Hoed: 30-50 mm in doorsnede, eerst klok- tot kegelvormig, later uitspreidend met zwak umbo, oppervlakte glad, mat, droog fijn radiaal vezelig, grijs op een witte ondergrond, centrum donkergrijs, soms met een blauwgroene tint, naar de rand lichter van kleur, rand scherp. **Lamellen:** jong wit, later roze-achtig. **Steel:** 35-70 x 3-7 mm, witachtig, mat met fijne witte vezels. De basis is verstopt in een witte beurs met 3 tot 4 lappen.

Vlees: wit, geur: muf met duidelijke pelargoniumgeurr.

MICROSCOPISCH

Sporen: elliptisch, 5,2-7,5 x 3,2-4,7 µm, glad, dikwandig. **Cheilocystiden:** 50-120 x 18-30 µm, fusiform tot lageniform vaak met uitgetrokken punt en deels vingervormig, talrijk.

Pleurocystiden: 40-55 x 11-17 µm, clavaat, fusiform tot lageniform maar minder talrijk.

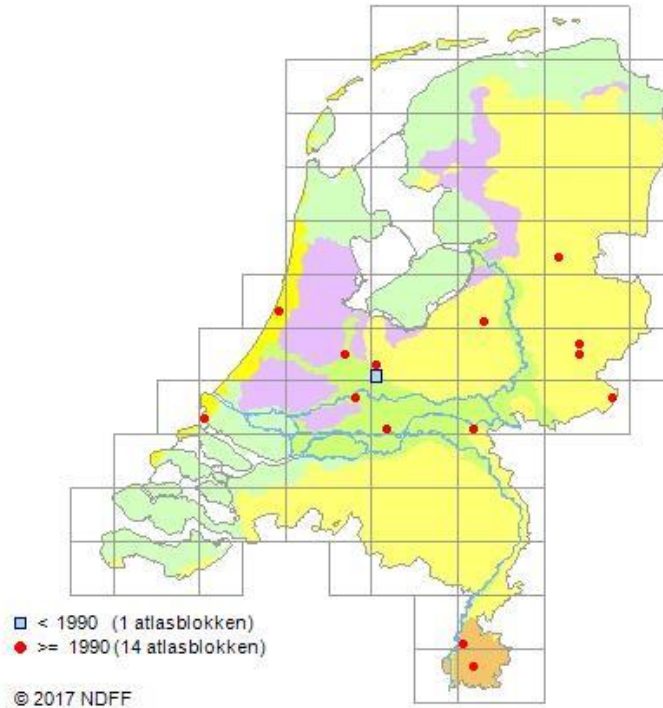
Hoedhuid: bestaande uit relatief korte, parallel liggende cellen van 10-20 µm breed, aan de septen ingesnoerd, maar zonder gespen, die overigens in alle delen ontbreken.

foto fungoceva.it%2Ftav_Volvariella_caesiotincta.html

VERSPREIDING

De soort wordt vermeld als zeldzaam en is opgenomen in de Rode Lijst als gevoelig. De NMV Verspreidingsatlas laat voor Limburg maar waarnemingen in 2 km-hokken zien.

OPMERKINGEN

Macroscopisch kan de soort worden verwisseld met de Grijsvezelige beurszwam (*V. murinella*) of met de Grauwe beurszwam (*V. taylori*), maar bij de Onwelriekende beurszwam (*V. caesiotincta*) is een duidelijke, waarneembare geraniumachtige geur aanwezig. Microscopisch geven de aanwezigheid van vingervormige cheilocystiden gelijk uitsluiting. Ook mede hierdoor is de soort gemakkelijk te onderscheiden van haar soortgenoten.

DANKWOORD

Beheerscommissie Landgoed Elsloo en Limburgs landschap voor verkregen toestemming.

LITERATUUR

- ARNOLDS, E. *ET. AL.* 1995. OVERZICHT VAN DE PADDESTOELEN IN NEDERLAND. NMV.
- ARNOLDS, E. & VAN DEN BERG, A. 2013. STANDAARDLIJST VAN NEDERLANDSE PADDENSTOELEN. NMV.
- BOLLEN, J. 2009. ZOMAAR EEN BEUK (*FAGUS SYLVATICA*) IN HET KASTEELPARK TE ELSLOO. PSL-INFO NR. 2 APRIL 2009.
- BREITENBACH, J. & KRÄNZLIN, F. 1995. PILZE DER SCHWEIZ. BAND 4. BLÄTTERPILZE 2. TEIL. VERLAG MYCOLOGIA LUZERN.
- MOSER, M. 1983. DIE RÖHRLINGE UND BLÄTTERPILZE. BAND II B/2 - BASIDIOMYCETEN - 2 - TEIL. G. FISCHER VERLAG STUTTGART.
- VERMEULEN, H. 1999. PADDESTOELEN, SCHIMMELS EN SLIJMWAMMEN VAN VLAANDEREN. UITGEVER: DE WIELEWAAL TURNHOUT.

Ijshaar – de baard van Koning Winter.

door John Leclaire, Stein

john.leclaire8@gmail.com

Ijshaar of haarijs is een verzameling heel dunne, zijdeachtig glanzende, lange ijsdraadjes die in zo'n grote hoeveelheid uit stukken hout en takken komen dat het op een afstand haast lijkt of het wol is¹ of iemand zijn pruik heeft verloren, misschien Mozart. Het staat ook wel bekend als 'de baard van Koning Winter' (baardijs). Om ijshaar te vinden heb je op de eerste plaats een behoorlijke portie geluk nodig en moet je vroeg uit bed.

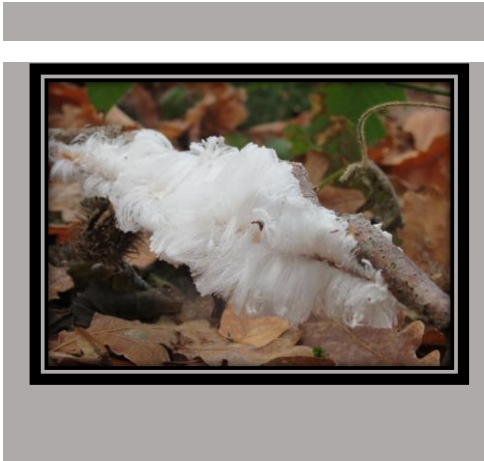

foto de Rozeblauwig waskorstje (*Exidiopsis effusa*) uit Polen Wikipedia³

Wat opvalt is dat je ijshaar vooral kunt vinden bij een hoge luchtvochtigheid als het net een paar graden vriest en er geen sneeuw ligt. Het fenomeen is al langere tijd bekend en toch is er pas enkele jaren geleden wat meer onderzoek naar gedaan⁴. Eerder bestond al het vermoeden dat schimmels er voor verantwoordelijk zouden zijn. Het bleek namelijk, dat het hout waar ijshaar op groeide altijd in min of meerdere mate aangetast was door verschillende winteractieve paddenstoelen en lagere schimmels. De schimmel die voorkwam in het hout van alle proeven was de Rozeblauwig waskorstje (*Exidiopsis effusa*). Latere experimenten hebben aangetoond, dat veel meer paddenstoelensorten ijshaar kunnen vormen waaronder zelfs enkele winteractieve ascomyceten⁵. Men denkt dat ijshaar zich vormt door de afbraakproducten van de actieve schimmel in het hout. Daarbij wordt koolzuurgas en water gevormd en een heel klein beetje warmte. Deze mix van gas en water verlaat het hout door de mergstralen die een doorsnede van gemiddeld uit zo'n 0,012 millimeter hebben. Dit komt vrijwel exact overeen met de doorsnede van het ijshaar¹. Men vermoedt dat de zwam ook nog eens een soort antivries middel produceert waardoor de ijskristallen niet verder samenklonteren. De haren van ijs kunnen soms wel 10.000 x langer zijn dan hun dikte. Het zijn extreem dunne haartjes. Als je ze aanraakt smelten ze². Later in de winter, als de schimmel minder actief wordt, houdt de vorming van het ijshaar ook op. Ijshaar is tot nu toe alleen gevonden op hout van loofbomen. Het gaat in Europa bijna altijd om takken van de Beuk en Eik¹.

LITERATUUR:

1 [HTTP://VROEGEVOGELS.VARA.NL/NIEUWS/BIJZONDER-VERSCIJNSEL-](http://vroegevogels.vara.nl/nieuws/bijzonder-verschijnsel-)

2 [HTTP://WWW.NATUURARTS.NL/IJSHAAR/CONTENT/WAT-IS-](http://www.natuurarts.nl/ijshaar/content/wat-is-)

3 [HTTPS://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/WIKI/FILE:EXIDIOPSIS_EFFUSA_A1_\(3\).JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Exidiopsis_effusa_a1_(3).jpg)

4 [HTTP://WWW.ALLESOVERPADDENSTOELEN.NL/AOP3_IJSHAAR.HTML](http://www.allesoverpaddenstoelen.nl/AOP3_IJSHAAR.HTML)

5 WAGNER, MÄTZLER: HAAREIS – EIN SELTENES BIOPHYSIKALISCHES PHÄNOMEN IM WINTER
NATURWISSENSCHAFTLICHE RUNDSCHAU | 62. JAHRGANG, HEFT 3, 2009

Het gif van de Borgia's.

"van internet geplukt" door Reimund Salzmann, Valkenburg reisalzmann@gmail.com

Calixtus III, geboren als Alonso de Borja (Xàtiva (Valencia), 31 december 1378 - Rome, 6 augustus 1458), was paus van 8 april 1455 tot aan zijn dood.

De padden waren de huisdieren van de heksen en tovenaars. De

paddenstoel was de zitplaats voor de pad. Verder is het de woning van de duivel die de paddenstoel van voedsel voorzag. Het was dan ook alleen bij de heksen bekend welke giftig waren en welke je kon eten.

Ontdekken van vergiftige vormen.

Je zou ook giftige kunnen ontdekken door het zwart

worden van een paddenstoel bij het meekoken van een ui, of het geel worden met zout. Er werd wel eens gedacht dat je de giftigheid kon zien bij het meekoken van een zilveren lepel. Zo'n lepeltje zou zwart worden door de zwavelwaterstof, de stof die de bekende rotte eierenlucht

veroorzaakt. Giftige boleten zouden blauw worden als je het vlees kneust of breekt. De oude Grieken en Romeinen geloofden dat azijn het vermogen bezat om alle paddenstoelenvergiften onschadelijk te maken zoals Plinius schreef: "*Debellat eas (acetum) et aceti natura contrari*" **Al deze oplossingen zijn niet waar.** Alle soorten, als de smakelijke heksenboleet en kastanjeboleet, verkleuren op dezelfde manier als de zwak giftige satansboleet. In sommige landen worden even zo goed soorten smakelijk klaargemaakt die hier als giftig gelden. Het zou door de manier van bereiding komen die elke huisvrouw daar weet, maar waarschijnlijk verliest het gif door koken zijn werking. Russula's en melkzammen gelden hier als giftig. In zuidelijke streken worden ze bij duizenden geplukt en ingelegd in zout en zuur zonder dat er ongelukken gebeuren.

In Finland is elke handel in witte paddenstoelen verboden omdat de witte knolamaniet, de weidrechterzwam en kleverige knolamaniet zo giftig zijn.

LITERATUUR: [HTTP://WWW.VOLKOOMEN.NL/F/](http://www.volkoomen.nl/f/)

Neem een grote pad en sluit die met aspik en adders in een bokaal en geef deze gifdieren gedurende enige dagen als voedsel giftige paddenstoelen, vingerhoedskruid en scheerling te eten. Folter deze dieren door ze te slaan, te branden etc. totdat zij van honger en woede sterven. Bepoeder ze met gesloten kristalschuim en wolfsmelk. Doe alles in een gesloten retortkolf en slop langzaam, door vuur, alle vocht eruit. Laat dit geheel verkoelen. Zo krijg je twee toverdranken, een vloeibare en een droge poedervormige. De eerste drank is zo verschrikkelijk als het aqua toffana, de tweede laat, op enige dagen, alle levende wezens uitdrogen of oud worden en ze laat ze sterven in de vreselijkste pijnen. **Het gif van de Borgia's.**

Genootschapsdag 2017.03.04

Wat een interessante en gezellige dag!!!

ZZZZ uiterst zeldzaam

2 nieuwe kogelzwammen voor de PSL

Onze inspanningen waren niet voor niets. 2 Jaar geleden zijn wij (PSL) begonnen met een winterprogramma. Misschien de belangrijkste onderdelen hiervan waren en zijn de "practica met Jo". Tijdens deze practica hebben wij ook uitgebreid aandacht besteed aan de kogelzwammen. De vruchten ervan konden wij nu plukken. Met trots kan ik nu de vondst en determinatie vermelden van 2 kogelzwammen die pas kort geleden aan de Standaardlijst zijn toegevoegd en nog geen Nederlandse naam hebben. Wij zijn op de goede weg!!!

Reimund Salzmann (redacteur van PSL-Nieuws)

Annulohypoxylon minutellum (Syd. & P. Syd.) Y.M. Ju, J.D. Rogers & H.M. Hsieh
door Jo Bollen, Elsloo jo.bollen49@gmail.com

Tijdens excursies staan de Kogelzwammetjes *et. al.* meestal niet bovenaan op ons verlanglijstje; vaak is er weinig belangstelling voor en fotogeniek zijn ze ook al niet. Sindsdien er aandacht werd besteed tijdens een practicum-avond mogen de Kogelzwammetje op wat meer belangstelling rekenen. En "kleintjes" zoals Kernzwamknopje (*Polydesmia pruinosa*) en het Kogelmeniezwammetje (*Dialonectria episphaeria*) worden tegelijkertijd met de loep opgespeurd.

In de Beknopte Standaardlijst van 2013 werd het geslacht *Hypoxylon* opgedeeld in de geslachten *Annulohypoxylon*, *Biscogniauxia*, *Entoleuca*, *Euepixylon*, *Hypoxylon* en *Nemania*.

Indien "onze" vondst tijdens het maken van het preparaat onder invloed van KOH (5 of 10 %) kleurt, hetzij geelbruin, oranjebruin, olijfgroen of zoals de hier besproken soort bruinviolet, dan komen de geslachten *Annulohypoxylon* of *Hypoxylon* in aanmerking.

De twee vermelde *Annulohypoxylon* - soorten in de Standaardlijst zijn : de Kasseienkogelzwam (*A. cohaerens*) en de Vergroeide kogelzwam (*A. multiforme*). Deze keuren onder invloed van KOH respectievelijk olijfgroen en rood- oranjebruin. Bij de hier besproken vondst (*A. minutellum*) uit bos Elsloo zagen we het preparaat onder invloed van KOH bruinviolet kleuren.

Beschrijving van de soort

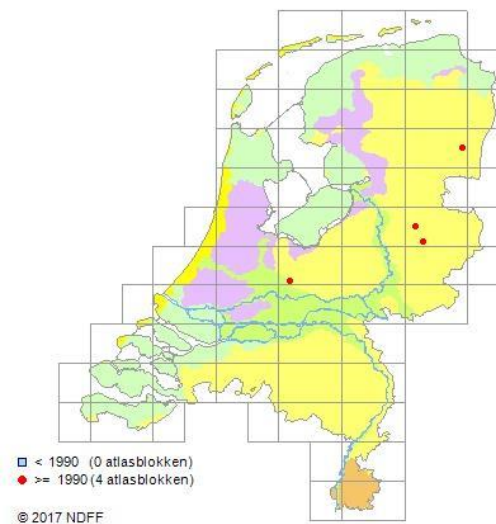
Annulohypoxyton minutellum H. Sydow & P. Sydow, Y.M. Ju, J. Rogers & H.M. Hsieh.

Syn.: *Hypoxyton cohaerens* var. *microsporium*.

Macroscopisch: Stromata (vruchtlichaam); kussenvormig, (5) 8 tot 12 (15) mm in doorsnede en 3-5 mm hoog, eerst rood- tot purperbruin, dan donkerbruin tot zwart, ostiolen papillaat (met een verhoogde opening).

Microscopisch: sporen elliptisch met één afgevlakte zijde, (6.8) 7.1-7.5 (8.5) x 3.6-3.9 µm, eerst hyalien, later indien rijp donkerbruin, vaak voorzien van twee druppels, asci 8 sporig, 127-140 (170) x 5-6 µm, opvallend is het lang, smal eindigend steelgedeelte.

De vondst werd gedaan in het Hoge bos te Elsloo en dateert van 15 februari 2017 op een 14 centimeter dikke tak van zomereik. Andere aanwezige fungi op deze tak: Scherpe schelpzwam (*Panellus stipticus*) en Gele korstzwam (*Stereum hirsutum*).

Verspreiding:

De eerste vondst in Nederland dateert van 2008 (Bernhard de Vries) uit het Valtherbos ten noorden van Emmen, substraat dode eikentak.

Tijdens het Cristella-weekend (april 2013) werd de soort voor de tweede keer waargenomen op de Rijsserberg in Rijssen, maar nu op een tak van Amerikaanse eik. Inmiddels is de soort van enkele vindplaatsen bekend. Wat Limburg betreft is dit de eerste vondst, (inmiddels is de soort op een tweede eikentak aangetroffen in het Hoge bos). Mijns inziens (na gericht speurwerk) is het niet uitgesloten dat we de soort tijdens de excursies vaker zullen aantreffen.

Dankwoord:

Marc Houben voor de controle van de soort.

Aan Staatsbosbeheer voor de verkregen – Gebruiksovereenkomst – .

LITERATUUR.

1 ARNOLDS, E. & VAN DEN BERG, A. 2013. BEKNOPT STANDAARDLIJST VAN NEDERLANDSE PADDENSTOELEN. NMV.

2 CRISTELLA-WEEKEND IN RIJSEN APRIL 2009. COOLIA 57 (1) 2013 (BLZ. 44-45) MET FOTO'S.

3 VERSPREIDINGSATLAS NMV

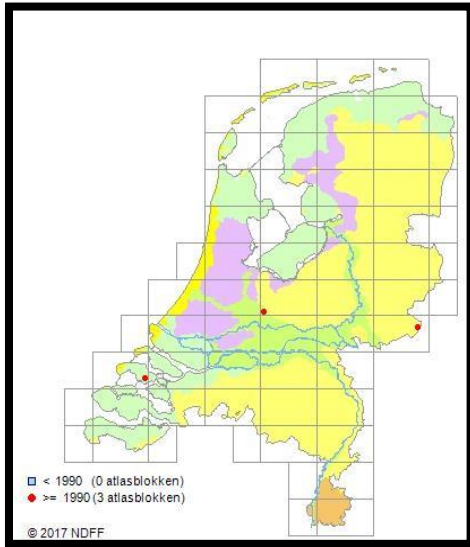
4 COOLIA 57(1) 2014

Hypoxylon macrocarpum Pouzar

door Finy Salzmänn-Wolfs, Valkenburg

jijwolfs@home.nl

Al 2014, tijdens een cursus houtzwammen in Thüringen (D), voorspelde Andreas Gminder de vondst van *Hypoxylon macrocarpum* als nieuw voor Nederland. En ja, toen wij eenmaal gericht gingen zoeken vond Marc Houben hem op de Epenerbaan en ik in het Ravensbosch. In de tussentijd is hij opgenomen in de Standaardlijst met de taxoncode 0626170 en als uiterst zeldzaam (zzzz) , maar zonder Nederlandse naam.

In de jaren 2008 (Stadler) en 2009 (Anderson) is er veel aandacht uitgegaan naar de Kogelzwammen (*Hypoxylon*), speciaal ook naar de “red ones” rond de Rode korstkogelzwam (*Hypoxylon rubiginosum*) en nu zijn er goede sleutels beschikbaar (Anderson, Fournier en Magni). De KOH - reactie en de sporen zijn bijna altijd bepalend voor de determinatie. Een overzicht en de laatste ontwikkelingen op het gebied van de “*Hypoxylon*’s” kun je goed nalezen in de 3 artikelen van Roy Anderson², een echte aanrader.

Beschrijving van mijn vondst:

Hypoxylon macrocarpum Pouzar

Taxoncode : 0626170

Vindplaats : Ravensbosch Valkenburg x/y = 185/321

De kern van dit gebied wordt gevormd door een langgerekt bosgebied (hellingbos) met bronzones op de oosthelling van een zijdal van het Geuldal. Plakkaat van 10 x 25 cm op dode, afgebroken staande kale stam (dikte 20 cm lengte ca. 50 cm) van beuk.

Datum : 2017.01.19

Macroscopisch

Extract in 5%-KOH grijsbruin tot olivaceous, de kleur van het vruchtlichaam is droog roodbruin en vochtig mooi purper, plakkaat van +/- 25 cm op kaal hout, dun korstvormig +/- 1mm dik. Individuele peritheciën met soms iets uitstekende mondjes.

Microscopisch

Sporen: sp(10) = (12-) 10 x 5 (-5,5), glad, met overlangse kiemspleet tot bijna aan de einden, halvemaanvormig, bruin, hyalin, episporen loslatend in 10% KOH, inamyloid. Asci: lengte +/- 75 ym, breedte 7 – 8 ym, hyalin, 8 sporig uniseraat, niet rijpe ascustop in Melzer lichtblauw, top zonder deksel.

Bespreking

De rode *Hypoxylon*'s uit de *Hypoxylon rubiginosum* – groep sl. zijn pas recent in 5 soorten opgesplitst. Van *H. petriniae* en *H. rubiginosum* is *H. macrocarpum* zeker te onderscheiden, door de grote plakaten 20 tot 50 cm, *H. petriniae* en *H. rubiginosum* zelden groter dan 8 cm, en door de KOH-test: bij *H. petriniae* en *H. rubiginosum* oranje en bij *H. macrocarpum* umber groenachtig bruin(olivaceous)³. *H. petriniae* is valer van kleur en heeft ook nog een duidelijke smalle, zwarte randzone⁶.

LITERATUUR

- 1 ARNOLDS, E. & VAN DEN BERG, A. 2013. BEKNOPTTE STANDAARDLIJST VAN NEDERLANDSE PADDENSTOELEN. NMV.
- 2 STADLER ET AL. "RED HYPOXYLON" SPECIES OF THE NORTHERN HEMISPHERE FUNGI OF NORTH AMERICAN FUNGI 3(7): 73-125
- 3 ROY ANDERSON: HYPOXYLON PART 1 T/M 3 OF BRITAIN EN IRELAND, FIELD MYCOLOGY, 2009
- 4 VERSPREIDINGSATLAS NMV
- 5 Fournier en Magni: [HTTP://PYRENOAMYCETES.FREE.FR/HYPOXYLON/INDEX.HTM](http://pyrenomycetes.free.fr/hypoxylon/index.htm)
- 6 DAM, KUYPER: VELDGIDS PADDENSTOELEN II, ZEIST 2016

Rapport 2016 PSL-werkgroep hellinggraslanden.

door Reimund Salzmann reisalzmann@gmail.com

Mycologen hoor je al snel roepen dat het een slecht seizoen was, een slecht paddenstoelenjaar. Maar 2016 was overduidelijk een legendarisch slecht paddenstoelenseizoen en dat niet alleen voor graslandpaddenstoelen, zeker bij ons in het Zuiden. Boleten, Champignons, Russula's, zelfs de Vliegenschwam hebben wij niet of nauwelijks gezien. Ook de typische graslandsoorten, zoals Wasplaten, Entoloma's,

Knotszwammen en Koraalzwammen waren schaars en als je iets vond, dan maar een of twee vruchtlichamen. Het hoogtepunt was ongetwijfeld een vondst in ons grasland op de Brunsummerheide nabij het bezoekerscentrum. In het hele grasland vonden wij op 9 juli een vruchtlichaam door ons en Piet Kelderman uitgesleuteld als *Entoloma sanvitalense*, nieuw voor Nederland? Maar met één vruchtlichaam kom je natuurlijk niet ver, dus wij hopen deze paddenstoel in 2017 weer

maar dan in grotere aantallen terug te vinden. Zeker tot eind augustus was er niets of heel weinig te vinden. Als je uren in een grasland zoekt en niets vindt, betekent dat een behoorlijke aanslag op je motivatie, maar je let ook meer op de kleine dingen en verhoogt je inspanningen. Als gevolg daarvan vonden wij in het grasland "Cottessen langs bosrand" voor het eerst (27 juli) de Witte halminktzwam (var. *urticicola*) en de Oranje grastaailing, twee typische zomerpaddenstoelen. Het is zeker niet eenvoudig om deze mini-paddenstoelen in het hoge zomergras te vinden. De Witte halminktzwam vind je als vrijwel ongesteelde, witte, tot 4mm brede "eitjes" op dode grashalmen. Als de hoed zich spreidt is hij binnen een uur verschrompeld. Ook de Oranje grastaailing groeit op dode stengels van allerlei grassen. Na hevige regenbuien is hij in juli en augustus te vinden¹. Toen wij eenmaal wisten waar wij moesten zoeken hebben wij deze paddenstoelen in bijna alle graslanden kunnen vinden. Ondanks de teleurstellingen van 2016 gaan wij ook in 2017, het derde jaar weer, met grote nieuwsgierigheid en veel enthousiasme op jacht naar onze geliefde graslandpaddenstoelen.

LITERATUUR: 1 ARNOLDS, CHRISPIJN EN ENZLIN: ECOLOGISCHE ATLAS VAN PADDENSTOELEN IN DRENTHE, DEEL 2, P. 118 EN 128, 2015

26^e Vlaamse Mycologendag te Meise

door Mark Smeets, Landgraaf

markjmsmeets@gmail.com

Zaterdag 18 maart heb ik met Jos, Finy en Reimund de Vlaamse Mycologendag bijgewoond. Deze vond plaats in de nationale plantentuin van België in Meise. In een prachtig kasteel stond een interessante dag met een breed programma op de planning. Hieronder zal ik een kort overzichtje geven van de hoofdpunten die er in de verschillende lezingen aan bod

gekomen zijn.

Na een openingswoord van de voorzitter van de KVMV Myriam de Haan volgde er een lezing van de heer van der Broeck over de korstmossen met de titel "Lichenen groeien traag maar reageren snel". Hij heeft een onderzoek verricht op verschillende bospercelen in Wallonië en dit resultaat is vergeleken met een eerdere soortgelijke studie. Het resultaat liet zien dat er een vijftiental koude-

minnende acidofyte soorten is afgenomen en een tweetal warmteminnende basofiele soorten is toegenomen. Hieruit kunnen de volgende conclusies worden getrokken, 1. de soortenrijkdom en samenstelling verandert. 2. Het temperatuurverloop wordt weerspiegeld door veranderingen in de lichenenflora. 3. De typische zuurminnende Ardense flora staat

mogelijk onder druk. Niet alleen luchtvervuiling zorgt dus voor veranderingen, maar ook de temperatuur (klimaatverandering) is waarschijnlijk een relevante factor.

Jan Rammeloo, slijmzwamdeskundige, volgde met een verhaal over het feit dat zijn oude liefde “ de myxomyceten (slijmzwammen)” niet roest... Hij beschrijft dat de slijmzwammen al vroeg in de ontwikkeling van de aarde zijn ontstaan, dit in tegenstelling tot planten en dieren die eigenlijk een relatief recent “verschijnsel” zijn. Hoewel amoeben waarschijnlijk overal aanwezig zijn (duizenden per gram bodem) is er nog steeds (te) weinig over hun voorkomen en functie bekend. Een techniek om diversiteit van populaties in kaart te brengen is metagenoom sequentie. In tegenstelling tot het bekijken van honderden amoeben onder de microscoop wordt er d.m.v. massieve DNA analyse een overzicht verkregen van meerdere soorten die in een (bodem)preparaat aanwezig zijn.

Ook lichtte hij toe dat het model dat wij altijd hanteren over de ontwikkeling van de slijmzwam overmatig gesimplificeerd is. “Slijmzwamseks” en voortplanting bestaan in veel (complexe) vormen en zelfs binnen een soort is het niet zo dat de ene slijmzwam zich “zo maar” met de andere slijmzwam kan voortplanten.

De ontwikkeling van het DNA onderzoek bij slijmzwammen levert een nieuwe kijk op soorten en hun samenhang. Daarom wordt er ook gesproken van “morfologische soorten”, soorten die wij kunnen herkennen onder de microscoop en “fylogenetische soorten”, soorten die o.b.v. DNA onderzoek overeenkomst vertonen. Saillant detail vond ik dat er in menselijke uitwerpselen amoeben zijn gevonden (hyperamoeben) die horen tot de groep van de myxomyceten, maar (voor zo ver bekend) geen vruchtlichamen kunnen vormen.

Natuurlijk kwamen er ook weer de boeiende kenmerken van het plasmodium aan bod. Dat slijmzwammen de weg konden vinden in een doolhof was ons bekend.. maar.. wie wist bijvoorbeeld dat onze slijmige vrienden verzot zijn op pillen met Valeriaan???

Omer van de Kerckhove vervolgde de ochtend met een uitleg over zijn intensieve inventarisatie van

paddenstoelen in de plantentuin van Meise. Hierbij beschreef hij zijn onderzoek over de locatie van verschillende paddenstoelen en de invloed van omgevingsfactoren hierop. Denk bijvoorbeeld aan de aanwezigheid/afwezigheid van regenwormen in de bodem. Deze zijn vaak te vinden in vochtig voedselrijk en zuur milieu. Een zuurindicator is het voorkomen van verschillende mos soorten (zoals sterretjesmos en laddermos). Bemoste gebieden rond bomen zijn ideaal voor ectomycorrhiza vormende paddenstoelen omdat deze vaak als voedselbron niet geschikt zijn voor regenwormen (te droog en te taai). Ook de hoeveelheid vocht rond een boom is relevant, zowel de snoeivorm van de kruin, de afstand tot de stam en de verdamping (oudere bomen verdampen meer) zijn van invloed. De meest kritische

soorten paddenstoelen zijn meestal te vinden rondom bomen met een leeftijd van meer dan 100 jaar.

Dat valse meeldauw geen meeldauw is vertelde Raf Leysen in een kort maar krachtig betoog. De valse meeldauw hoort volgens hem niet thuis in het “klassieke zwammenrijk”, dit in tegenstelling tot de echte meeldauw die behoort tot de ascomyceten. Een groot aantal valse meeldauwen leeft parasitair en zijn bekend als plantenziekten. In tegenstelling tot de echte meeldauw hebben ze geen “boorhyfe” een hyfe waarmee een gat in een blad geboord kan worden en waardoor de meeldauw naar binnen kruipt. Valse meeldauwen gebruiken echter de reeds aanwezige huidmondjes van het blad om de gastheer binnen te dringen. Een microscopisch kenmerk van deze groep zijn de “hyfen zonder septen”.

Een praktisch onderwerp werd besproken door de mycoloog André de Kesel, namelijk “focus stacking”. Deze techniek vereist het maken van meerdere foto’s van eenzelfde object (b.v. een paddenstoel) die allemaal op een andere plek “scherp” zijn. Door deze reeks afbeeldingen door de computer te laten bewerken ontstaat een haarscherpe foto (focus stacking). Een programma dat hij hiervoor aanraadt was “Zerene stacker, www.zerene.com” (€ 25,-) maar ook gratis alternatieven zijn beschikbaar. Bij het fotograferen dient het diafragma zo ver mogelijk open te staan en het is raadzaam om een lage ISO waarde te kiezen (bv. ISO 100). Eventueel kan de camera op een rail gezet worden. Een tip is om de “burst” stand te selecteren zodat er automatisch meerdere foto’s worden genomen in een kort tijdsbestek.

Bernard Declercq, besprak nieuwe en “merkwaardige” ascomyceten. Afgelopen jaar zijn er weer ongeveer 50 soorten gevonden die nieuw zijn voor Vlaanderen. Uit zijn presentatie heb ik een aantal asco’s gehaald die voor ons mogelijk ook te herkennen zijn tijdens inventarisaties.

Deze soorten zijn:

- *Scutellinia heterosphaera*, ronde sporen (16-19,5 μ) met truncate uitsteeksels, sterk gesepteerde haren en voorkomen op vochtige humeuze bosbodems.
- *Scutellinia superba*, prachtwimperzwam, elipsoïde sporen (19-25 bij 11-15 μ) met kleine korte haren (volgens Schumacher), voorkomen op “naakte bosbodem”.
- *Terriera cladophila*, een “slijtroofje” dat voorkomt op twijgen van de bosbes (*V. Myrtilles*).
- *Cudoniella rubicunda* een wit “knoopje” op kegels van *Pinus*.
- *Geopora tenuis*, bleekgrijze afgeplatte grondbekerzwam, een grondbekerzwam saprotroof op brandplekken.
- *Daldinia childidae*, kleine eikenhoutschoolzwam op *Quercus rubor* en *Salix*.

- *Broomella vitalbae*, met gesepteerde sporen en aan beide zeiden een “aanhangel”. voorkomend op *Clematis vitalba*.
- Septoria symphyti voorkomen op het blad van smeerwortel.
- Berkelella stilbigera (*byssostilbe stilbigera*), Viltig parelkegeltje, een schimmel op 1^

myxomyceten (o.a. *Trichia varia*). De anamorfe vorm staat bekend onder de namen (*Polycephalomyces tomentosus* of *Blistrum tomentosum*).

Robert de Ceuster behandelde nog een vijftal bijzondere vondsten van fimicole ascomyceten. Deze waren: 1. het Wijnkleurig mesturttje *Podosordaria violacea* op mest van een pony. 2. Eenzakkig borstelbekertje *Lasiobolus monoascus* op uitwerpselen van het konijn. De uitwerpselen van het konijn produceerden ook 3. *Chaetomium robustum* een “Kwastkopje”, hierbij dient er op gelet te worden deze niet te verwarren met *Chaetomium bostrychodes*. 4. Nu komt een mooie naam... het Grootsporig stijfhaarmenthirzwammetje.. *Podospora austrohemispherica* dat vreemdsoortige aanhangsels aan de sporen (cauda) heeft en verbonden is met mest van de ezel net als 5. *Podospora bifida*.

Verder besprak Wim Veraghtert nog een aantal mooie vondsten uit 2016. Een aantal leuke vondsten vond ik zelf de Gezoneerde rozetzwam *Podoscypha multizonata*, de Geknoopte dwergsatijnzwam *Entoloma jahnii*, de Rietmycena *Mycena belliae* op rietstengels, de Gele hersentrilzwam *Tremella aurantia*, de Stinkende wasplaat *Camarophyllopsis foetens* en de Oranjerode hertenzwam *Pluteus aurantiorugus*.

Een soort die in opmars is en mogelijk dus ook in ons land een opwachting maakt is *Aureoboletus projectellus* een boleet met een kenmerkend gegroefde steel en gele buisjes. Deze soort is ectomyorrhizavormend met *Pinus sylvestris* en *Pinus mugo*.

Zoals jullie waarschijnlijk al vermoeden was het een erg leerzame dag. Ik hoop dat de bovenstaande samenvattingen een overzicht geven van de informatie die we op deze dag

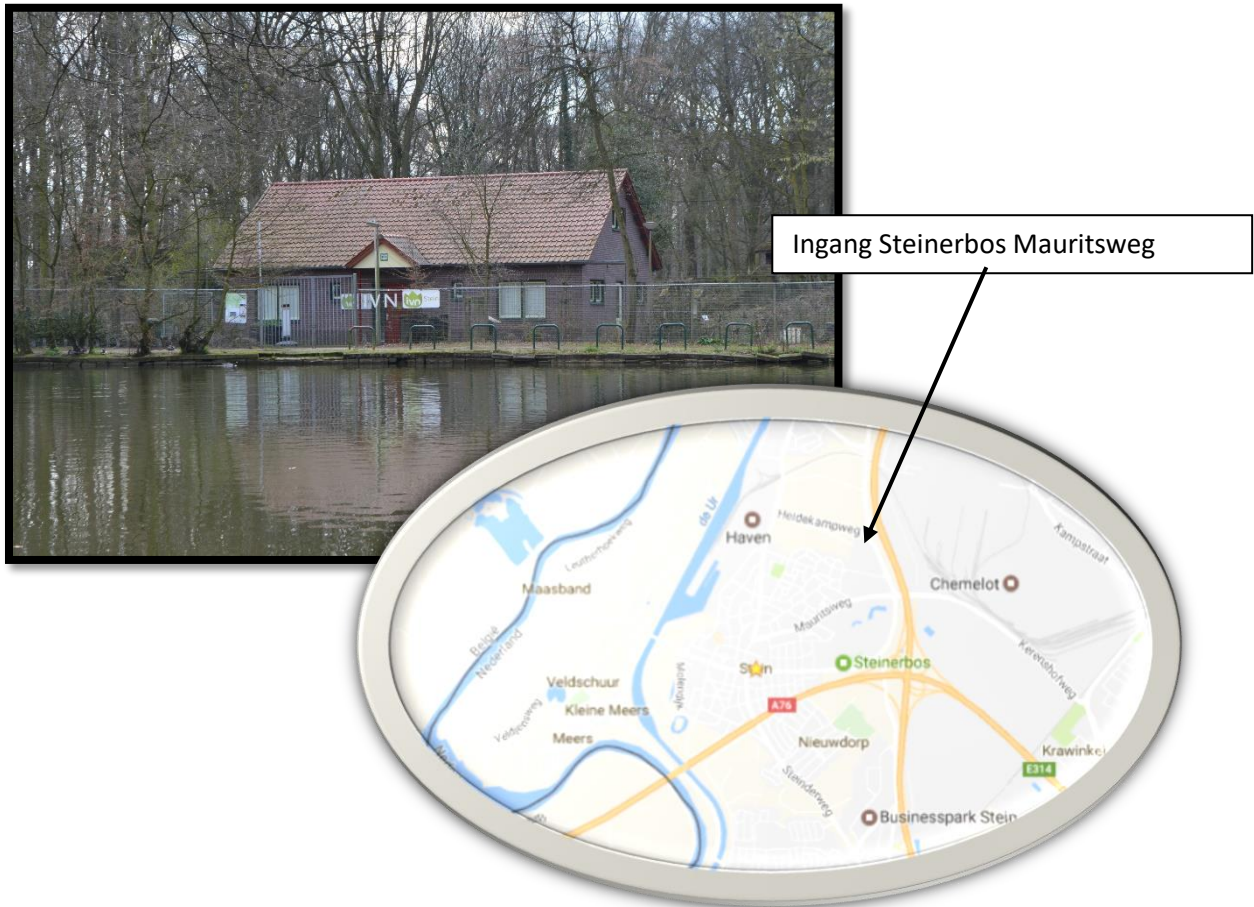
ontvangen hebben. Ook hoop ik dat deze samenvattingen jullie inspireren om bepaalde soorten nog eens op te zoeken of te “googlen” zodat wij deze ook in het veld gaan herkennen. Als laatste wil ik de KVMV graag hartelijk bedanken voor dit mooie symposium. Volgend jaar wordt het georganiseerd door Mycolim (in Belgisch Limburg) dus misschien een interessant idee om ook eens mee te gaan.

foto's Mark Smeets

foto *Aureoboletus projectellus* Wikipedia

De PSL verhuist !!!!! “Ons nieuw home” vanaf 01 mei 2017

Paddenstoelen Studiegroep Limburg (PSL) :

**IVN Stein
NEC de Boschhook
Steinerbos 2a
6171 AL Stein
telefoon: 046-7501462
donderdag v.a. 18.00 uur
zaterdag v.a. 14.00 uur**

Te bereiken via de ingang aan de Mauritsweg. Volg daarna de bordjes. A.u.b. parkeren bij de ingang aan de Mauritsweg.

Inhoud

Excursieprogramma 2017	2
De Dakloze huiszwam (<i>Serpula himantioides</i>) houdt van de buitenlucht. Henk Henczyk, Maastricht	3
De Onwelriekende beurszwam – <i>Volvariella caesiotincta</i> in Kasteelpark Elsloo. Jo Bollen, Elsloo	5
Ijshaar – de baard van Koning Winter. John Leclaire, Stein	7
Het gif van de Borgia's. Reimund Salzmann, Valkenburg	8
Genootschapsdag 2017.03.04	9
ZZZZ uiterst zeldzaam - 2 nieuwe kogelzwammen voor de PSL. Jo Bollen, Elsloo en Finy Salzmann-Wolfs, Valkenburg	10
Rapport 2016 PSL-werkgroep hellinggraslanden. Reimund Salzmann , Valkenburg	14
26e Vlaamse Mycologendag te Meise. Mark Smeets, Landgraaf	15
De PSL verhuist !!!!! "Ons nieuw home"	19